

Pénzügyi és banki alapok

IV. ELŐADÁS FISKÁLIS POLITIKA

Süveges Gábor

2012.02.10.

Fiskális politika

AZ ÁLLAMHÁZTARTÁS ALRENDSZEREI ÉS FINANSZÍROZÁSUK

Az állam funkciói:

- **Adam Smith:** - a külső védelem és a belső rend biztosítása; az igazságszolgáltatás és bizonyos közintézmények (*amelyeket az egyéneknek nem érne meg fenntartani*) működtetése
- **Abraham Lincoln:** - ha a magánszféra egy szükséges feladatot nem tud vagy csak rossz hatékonysággal vagy igazágtalanul képes ellátni
- **Paul Samuelson:** - a hatékonyság, a stabilitás és az igazságosság biztosítása

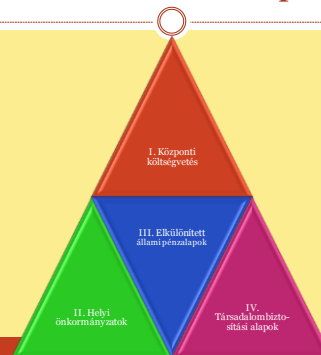
Az állam funkcióinak csoportosítása:

1. **Hatalmi:** a feladatai ellátásához szükséges mértékben kényszert alkalmaz az állampolgáraival szemben
2. **Önfenntartó:** saját magát fenn kell tudnia tartani
3. **Allokációs:** az erőforrások társadalmilag kívánatos elosztásának biztosítása (*közjavak, magánjavak*)
4. **Redistribúciós:** a nemkívánatos piaci jövedelmi és vagyoni aránytalanságok korrigálása (*adóztatás, támogatások, transzferek*)

Az állam funkcióinak csoportosítása (2) :

5. **Stabilizációs:** megfelelő gazdasági növekedés elősegítése, a foglalkoztatottság magas szintjének biztosítása
6. **Jogi:** viselkedési szabályok megalkotása, betartásuk ellenőrzése
7. **Gazdasági:**
  - o a termelési és a fogyasztási feltételek biztosítása (*pl. vízellátás, kommunikáció*)
  - o a piaci struktúra szabályozása (*monopóliumok korlátozása*)
  - o piaci ösztönzők érvényesülésének biztosítása, extermáliák (*pozitív, negatív*) hatásának csökkentése
  - o környezetszennyeződés csökkentése (*szabályozással, beruházásokkal*)
  - o a közös fogyasztás intézményrendszerének fenntartása
  - o szociálpolitikai célok megfogalmazása és megvalósítása

Az államháztartás felépítése

I. A KÖZPONTI KÖLTSÉGVETÉS

Költségvetés: egy várható időszak valószínűsíthető összes bevételeinek és kiadásainak összeállítása

Jellemzői:

- **pénzügyi terv:** előre meghatározza az államháztartás gazdálkodásának kereteit
- **intézmény:** a végrehajtás során a gazdálkodás alanyává válik
- **szolgáltatás:** feladatait saját maga, saját intézményein keresztül látja el
- **transzfer:** támogatásokat, juttatásokat ad a társadalom különböző tagjainak, csoportjainak, preferált célok elérése érdekében

A központi költségvetés mérlegének főbb bevételei

1. gazdálkodó szervezetek befizetései
2. fogyasztáshoz kapcsolt adók
3. lakosság befizetései
4. központi költségvetési szervek befizetései
5. helyi önkormányzatok befizetései
6. nemzetközi pénzügyi bevételek
7. pénzintézetek társasági adója és osztaléka
8. adósságszolgálattal kapcsolatos bevételek

A költségvetési **bevételek** legnagyobb része **adókból**, illetve **vámok** és **illetékek** beszedéséből származik

A központi költségvetés mérlegének főbb kiadásai

1. gazdálkodó szervezetek támogatása
2. fogyasztói árkiegészítés
3. felhalmozási kiadások
4. a társadalombiztosítás közreműködésével folyósított ellátások
5. központi költségvetési szervek támogatása
6. helyi önkormányzatok támogatása
7. elkülönített állami pénzalapok támogatása
8. nemzetközi pénzügyi kapcsolatokból eredő kiadások
9. adósságszolgálat, kamattérítés
10. általános tartalék és céltartalék

A központi feladatok szétosztása az adott állam struktúrájától függ

- Központi feladatvállalás + Helyi önkormányzati szinten végzett tevékenység (pl. Magyarország, Franciaország, Hollandia, Olaszország, Nagy-Britannia, Japán, stb.)
- Szövetségi államok szintje (pl. Németország, USA, Kanada, Svájc, Ausztria)

A finanszírozás módjai

- **probléma:** az adott körzetről származó jövedelemadó mekkora hányada maradjon helyben, s a központi költségvetés, mekkora részt osszon el újra az egyes települések között?
  - Minél nagyobb rész maradjon helyben? (az ott élők jövedelméről van szó)
  - A nagyobb rész újraelosztásra kerüljön? (különben fokozódnának a területi egyenlőtlenségek, a hátrányos helyzetű régiók elmaradása tovább nőne)

A finanszírozás módjai

1. **Központosított modell:** a felső szinten meghatározott és leosztott feladatok egy-szerű végrehajtására korlátozódik a helyi szint szerepe, s a forrás előteremtés sem feladatuk
2. **Önkormányzati modell:** a helyi döntéshozók elhatározásától függő eredmények születnek, amelyhez az erőforrások származhatnak: **adókból, állami támogatásokból és egyéb bevételekből**

Az államháztartás felépítése

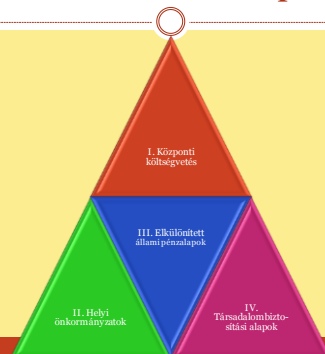
II. AZ ÖNKORMÁNYZATOK

- Az önkormányzat **forrásai** az **adók** mellett az **állami támogatások**, a **saját vállalkozásainak jövedelme** és **saját kibocsátású kötvények**
- AZ ÖNKORMÁNYZATOK FUNKCIÓI:
  - Községi feladatok szervezése és finanszírozása
  - A település gazdasági fejlődésének befolyásolása (infrastrukturális fejlesztések, beruházások)
- A **községi feladatok megoldása lehet**:
  - Központi (jogbiztonság)
  - Körzeti (oktatás, egészségügy)
  - Helyi (bölcsőde)

Az önkormányzatok gazdálkodása

- **adóbevételek** – központi adóbevétel egy része; saját adókiadási jog gyakorlása
- **állami támogatások** – helyi adók kiegészítése; helyben végrehajtott állami feladatok finanszírozása; ösztönzés bizonyos preferált feladatok ellátására; területi különbségek kiegyenlítése
- **egyéb saját bevételek** – működésből származó ár- és díjbevételek; vállalkozási bevételek (osztalék, bérleti díj); hitelfelvételből, kötvénykibocsátásból származó bevételek

Az államháztartás felépítése

III. ELKÜLÖNÍTETT ÁLLAMI PÉNZALAPOK

Valamely pontosan meghatározott cél érdekében létrehozott olyan alap, amely az **állam** egyes **feladatait finanszírozza, államháztartáson kívüli forrásokat** is felhasznál és jellegéből adódóan az államháztartáson belüli, **elkülönített finanszírozást** tesz lehetővé (vízügyi, környezetvédelmi, út, stb.)

Elkülönített állami pénzalapok (I.)

Alap / (Felelős)	Cél	Bevételek	Kiadások
Munkaerőpiaci Alap (Gazdasági miniszter)	- Munkanélküliek ellátásának biztosítása, foglalkoztatási helyzet javítása, - képzési programok	- járulékok (munkaadói járulékok, munkavállalói járulékok) - költségvetési támogatás - egyéb	- célhoz kapcsolódó kifizetések, - alap működésének a kiadási, - képzés feltételeinek a megteremtése - munkahelyteremtés
Központi Nukleáris Pénzügyi Alap (Gazdasági miniszter)	- Radioaktív hulladékok elhelyezése - Paksi atomerőmű tesztelése	Radioaktív anyagokat elő-, ill. átalakítókat, valamint felhasználók befizetései	elhelyezés, tároló kialakítása alap működését biztosító kiadások
Wesselényi M. Ár- és Belvizvédelmi Alap (Pénzügyminiszter)	A veszélyeztetett területeken élők éves díj fejében kártérítést kaphatnak belőle. A fizetendő éves díj mértékét az ingatlan értéke mellett annak fekvése határozza meg.	- A veszélyeztetett területeken élők befizetései. A fizetendő éves díj mértékét az ingatlan értéke mellett annak fekvése határozza meg. - Állami támogatás	A díj befizetése fejében az alap baj esetén - legfeljebb 15 millió forint értékben - megtéríti a teljes anyagi veszteséget.

Elkülönített állami pénzalapok (II.)

Alap / (Felelős)	Cél	Bevételek	Kiadások
Kutatási és Technológiai Innovációs Alap (Oktatási miniszter)	Az ország versenyképességének és fenntartható fejlődésének az új ismeretek és azok alkalmazásán alapuló erősítése.	- Gazdasági társaságok által befizetett innovációs járulék (adóalap 0,3 százaléka), - állami támogatás, - önkéntes befizetések, adományok.	Alapkutatás, kutatás-fejlesztés, ipari vagy alkalmazott kutatás, technológiai innováció, melyek célja, új és versenyképes termékek, eljárások, szolgáltatások kifejlesztése.
Szülőföldalap (Külügyminiszter)	Szülőföldön való boldogulás feltételeinek megteremtése a határon túli magyarok számára, identitásuk megőrzésének a segítése.	- Magyar állampolgárok adójuk 1%-át felajánthatják. - önkéntes befizetések, adományok - Költségvetési támogatás	Határon túli magánszemélyek, oktatási intézmények, kutatóintézetek, civil szervezetek, önkormányzatok, vállalkozások pályázati úton való támogatása.
Nemzeti Kulturális alap (Oktatási miniszter)	Nemzeti és egyetemes értékek létrehozásának, megőrzésének, terjesztésének a támogatása,	- Bizonyos termékek és szolgáltatások után befizetett járulékok, - önkéntes befizetések, - költségvetési támogatások.	- Kulturális évfordulók, fesztiválok, rendezvények támogatása, - nemzeti kulturális kapcsolatok támogatása.

Elkülönített állami pénzalapok (III.)

- **ELŐNYEI:**
  - bizonyos függetlenség a központi költségvetéstől
  - vállalatok és magánszemélyek szívesebben finanszíroznak konkrét célokat
  - a pénzeszközök rugalmasan felhasználhatók
  - irányításuk demokratikus
- **HÁTRÁNYAI:**
  - a nyilvánosság elvének teljesülése korlátozott (*az országgyűlés csak meghatározott időközönként tudja ellenőrizni a működését*)
  - a források elosztásánál nem érvényesülnek megfelelően a gazdasági preferenciák
  - a közösségi funkciók ellátása független a gazdasági helyzettől
  - az állami pénzek kezelése decentralizálódik

IV. TÁRSADALOMBIZTOSÍTÁS

- **JELLEMZŐI:**
  - állami szabályozás
  - jogszabályi működés (*kötelezettségek, jogok*)
  - szociális kockázatok lefedése
  - nem nyereségorientált tevékenység
  - kötelező jellegű
  - csoportos ekvivalencia elv jellemző

A társadalombiztosítás

- **FŐ FELADATAI:**
  - Nyugdíjbiztosítás (*öregségi; rokkantsági; baleseti; özvegyi; árvaellátás; szülői; baleseti hozzátartozói*)
  - Egészségbiztosítás (*gyógyító-megelőző ellátások; gyógyászati szolgáltatások; terheségi-gyermekágyi segély; táppénz; baleseti egészségügyi szolgáltatás; baleseti táppénz; baleseti járadék*)
  - Szociális jellegű kiadások finanszírozása
- **FŐ BEVÉTELEI:**
  - munkáltatók és munkavállalók által fizetett járulékok
  - a társadalombiztosítási vagyonból származó jövedelmek

A KINCSTÁR

Az **állami kiadások** és **bevételek** egységes kifizető és beszedő helyének, információs rendszerének, a közkiadások folyamatba épített ellenőrzésének és könyvelésének integrált szerve

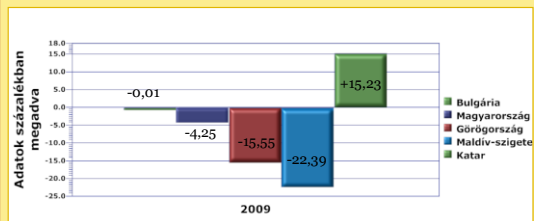
A költségvetés egyenlege (I.)

- ha a folyó évben az állam bevételei meghaladják a kiadásait, akkor a költségvetési mérlegben **többlet (szufficit)** keletkezik, amely a **pénzkészlet növekedésében** vagy az **államadósság csökkentésében** jelenhet meg
- ha a kiadások haladják meg a bevételeket, hiány (**deficit**) keletkezik, amely az **állami pénzeszközöket csökkenteli** vagy az **államadósságot növeli**

A költségvetés egyenlege (II.)

- **szufficit** esetén a költségvetés az **aktívák csökkentésével** (visszavásárol állampapírokat) vagy a **passzívák növelésével** (növeli a pénzbetétek arányát) **növeli a hitelnyújtási lehetőséget**
  - **deficit** esetén a kereskedelmi bankoknál lévő **állampapír állomány megnő**
- ↓↓↓
- a költségvetés egyenlege tehát hatással van a pénzkeresletre és pénzkínálatra, így a kamatlábak alakulására is ⇒ (ÉÁKK)

A Költségvetés egyenlege

Forrás: Worldbank és az European Central Bank adatai alapján

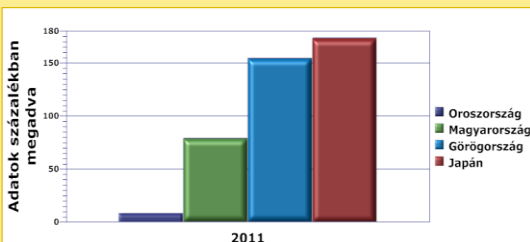
KÖLTSÉGVETÉSI (FISKÁLIS) POLITIKA

- Az államháztartás **bevételeit** (elsősorban adók), **kiadásait** (állami beruházások) és a **deficitet** szabályozó irányelvek összességét nevezzük **költségvetési politikának** (A gazdasági stabilitás elérése érdekében honnan, milyen formában szedje be az állam a bevételeit?)

A költségvetési politika általános célja

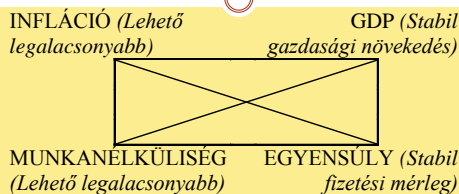
- A költségvetési politika **általános célja** a hosszú távú gazdasági növekedés biztosítása:
- A gazdaságra jellemző ingadozások keretek közé szorítása
  - **fellendülés esetén** a felpörgő gazdaság visszafogása;
  - **visszaesésnél** a kedvezőtlen események hatásainak tompítása
- A gazdasági növekedésen keresztül a munkanélküliség lehető legkisebb szintre való leszorítása
- **Problémák:**
  - csökkenő inflációnál a munkanélküliség nem tartható egyidejűleg alacsony szinten kedvező mértékű foglalkoztatottságnál az árak nőnek (infláció)
  - **Stagfláció**, amikor a gazdaság stagnál és az infláció növekszik (Mo. '90-es évek első fele)

Az államadósság kérdésköre

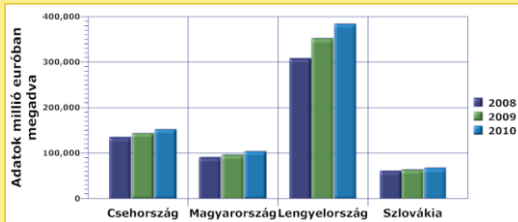
Forrás: Worldbank és az European Central Bank adatai alapján

A stabilizációs gazdaságpolitika céljai és eszközei

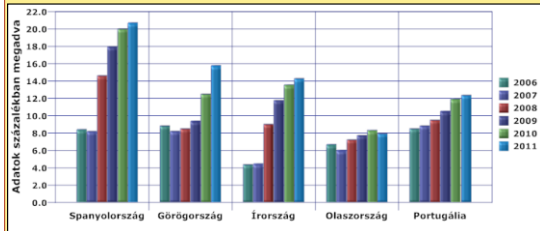
- **Pt.:** Import nő ⇒ Kereslet miatt a külföldi valuta felértékelődik ⇒ Nemzeti valuta inflálódik ⇒ Egyensúly romlik ⇒ Két tényezőző változik együtt

A GDP alakulása

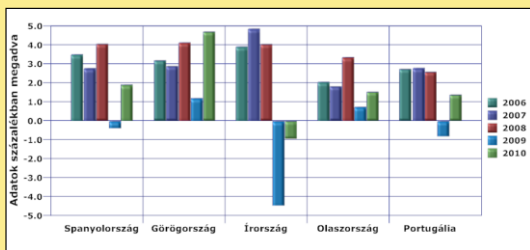
Forrás: European Central Bank adatai alapján

Munkanélküliség alakulása

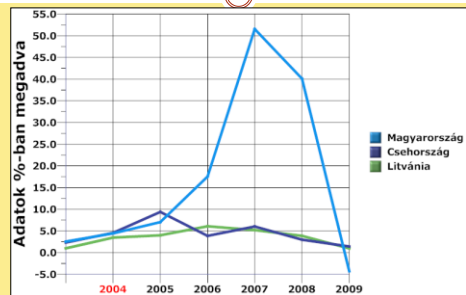
Forrás: European Central Bank adatai alapján

Infláció

Forrás: European Central Bank adatai alapján

Külföldi tőkebefektetések

Forrás: Unctad adatai alapján

A fenntartható gazdasági növekedés

- A **fenntartható gazdasági növekedés** célja, hogy mindkét tényező kedvezően változzon:
  - infláció $\Leftrightarrow$ egyensúly
  - munkanélküliség $\Leftrightarrow$ GDP
- anticiklikus fiskális politika:** (J.M. Keynes: „Mindig széllel szemben kell vitorlázni”)
  - recessió** idején „laza” költségvetési politika
    - Kiadást növelni (kormányzati beruházások)
    - Bevételt csökkenteni (adócsökkentés)
  - fellendülés** esetén restriktív (visszafojtott) költségvetési politika (minden fordítva)

Az állami beavatkozás kezdete

- 1929-1933 túltermelési válság** (a klasszikus közgazdaságtan szerint öngyógyító mechanizmusok révén a gazdaság automatikusan kilábal a recesszióból)
- Say-dogma:** minden kínálat megteremti a saját maga keresletét (ha eladok valamilyen terméket a piacon, vagyis kínálatot teremtek, akkor ezt azért teszem, hogy valamilyen más árucikket vásároljak, vagyis keresletet teremtek)
  - ↓↓↓
- az ellentmondás feloldható a pénz **felhalmozási funkciójának** ismeretében

Az állami beavatkozás kezdete

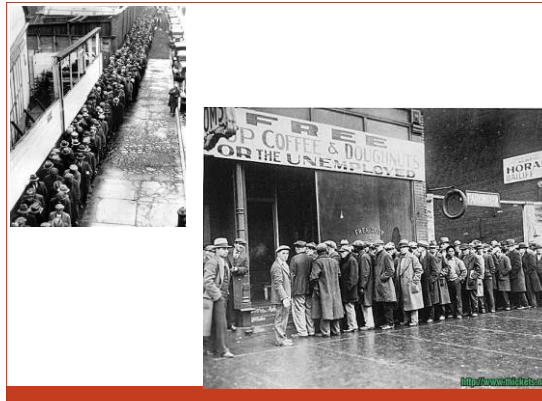
- **A munkabér kettős jellege:**
  - **tulajdonosi szempontból** a bér egy a költségek közül ⇒ *lehetőleg alacsony legyen*
  - **makroszinten vizsgálva** a bér az áru-és szolgáltatás megvásárlásához szükséges kereslet egy része => minél magasabb
↓↓↓
- **probléma akkor keletkezik, ha az árumennyiség gyorsabban nő, mint a munkabérek összege** (az áruk bizonyos hányadára nincs kereslet)

A válság további lehetséges okai

- hitel igénybevételével történő tőzsdei vásárlás (*árfolyam csökkenéskor jelentős probléma*)
- ezüst értékesítése az aranyhoz képest (*Kína, India vásárlóképessége jelentősen csökkent*)
- az I. világháború európai hatásai (*Az újjáépítésben az USA megerősödött, és a stabilizálódás után az európai termelő kapacitásokkal együtt az árumennyiség nagymértékben megnövekedett*)
↓↓↓
- **1929. október 29. „fekete kedd”**

A válság további lehetséges okai

- kisebb kereslet ⇒ csökkenő árak ⇒ csökkentett termelés ⇒ munkások elbocsátása ⇒ kisebb kiáramló bér ⇒ további összkereslet csökkenés... ☹
- a probléma fordítva sem feloldható, mert a **meglévő árumennyiség is sok**, vagyis a termelés továbbnövekedése még alacsonyabb árat eredményez

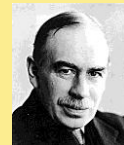
A beavatkozás eszközei

John Maynard Keynes:

- az állam pótlólagos keresletet támaszt, betöltve ezzel kínálat és a kereslet közötti űrt, de ügyelve arra, hogy az árumennyiség ne növekedjen
↓↓↓

- 1933-tól Roosevelttel döntése alapján
↓↓↓

New Deal

A beavatkozás eszközei

- **egységnyi pótlólagos állami keresletbővítés** a gazdaság egészében multiplikatív módon többszörös bővülést eredményez

- a hosszú távú **gazdasági növekedés** elősegítésére a világválság időszakától jellemző az állami beavatkozás és az **improduktív III. szektor**, vagyis a szolgáltatások térhódítása (*Infrastrukturális beruházások, utak, repülőterek, közművek építése, közmunkák alkalmazása, fegyverkezés, hadiipari fejlesztés*)

A beavatkozás eszközei

• **Automatikus eszközök:**

- **Munkanélküli segély:**
  - **recesszió esetén:** elbocsátás $\Rightarrow$ csökkenő összkereslet $\Rightarrow$ segély $\Rightarrow$ pótlólagos vásárlóerő $\Rightarrow$ kisebb mértékű csökkenés
  - **fellendülés esetén:** munkaerő felvétel $\Rightarrow$ a munkanélküli segély mértékének automatikus csökkenése $\Rightarrow$ kisebb mértékű növekedés
- **Progresszív adózás:**
  - ha a gazdaság túlfűtött állapotba kerül $\Rightarrow$ a pótlólagos jövedelmeknek egyre nagyobb hányadát vonják el (*a magasabb jövedelmi sávokban magasabb az adókules*) $\Rightarrow$ elmozdulás a **stabilizáció** irányába

A beavatkozás eszközei

• **Diszkrecionális eszközök:**

- **közmunkák**
- **eseti kifizetések; jóléti kiadások**
- **adókulesok változtatása**
- A döntések hosszabb időszakra vonatkoznak (*pl. egy autópálya megtervezése és megépítése, stb.*), ezért rövid távú egyensúlyhiány esetén nem célszerű a fenti eszközök alkalmazása

A beavatkozás eszközei

- **J.M. Keynes:** az állam pótlólagos kereslet teremtésével megnöveli a kibocsátást, nő a foglalkoztatottsági szint és a gazdaság egyre jobban kihasználja potenciális lehetőségeit
- **Milton Friedman:** a monetarista iskola hívei szerint a fenti eszközökkel nem érhető el eredmény
  - a gazdaság hosszú távú növekedési pályáján nem lehet változtatni
  - csak önkéntesen vállalt munkanélküliség létezik
  - a kapacitások adottnak vehetők
  - a pénzkínálat bővítése inflációt idéz elő

A pénzkínálatot előre kiszámítható módon kell bővíteni, lehetőséget teremtve a hosszabb távú racionális döntések meghozatalához

Közhangulat válságban

Viccek a neten:

A Lehmann Brothers által kirügott bankárok útblokkáddal hívják fel a figyelmet kilátástalan helyzetükre.

Témakörök

Devizapolitika

Árfolyamelméletek

- az **árfolyam** a nemzeti pénz cseréértéke
- **direkt** árfolyamjegyzés: pl.: **1 HUF = 0,44 JPY**
(Egységnyi hazai pénz külföldi pénzben vett ára)
- **indirekt** árfolyamjegyzés: pl.: **1 EUR = 255 HUF**
(Egységnyi külföldi pénz ára hazai pénzben)
↓↓↓
- az árfolyamérték **emelkedése** a külföldi valuta **felértékelődését** és a hazai valuta **leértékelődését** jelenti

Árfolyamelméletek

- **valutaárfolyam:** Ha az árfolyamot készpénzek között értelmezzük
- **devizaárfolyam:** Ha az árfolyamot számlapénz átváltásánál alkalmazzuk
- az árfolyamváltás **iránya** szerint lehet **vételi-, eladási-, középárfolyam** (Az irányt a pénzügyi vállalkozás szempontjából értelmezzük)
- **A köztük lévő reláció a következő:**
Valuta vételi < Deviza vételi < Devizaközép < Deviza eladási < Valuta eladási

Árfolyamelméletek

- Valuta vételi és eladási árfolyam:**
  - a bank valutát vásárol forintért
  - valutát ad el forint ellenében
  - a pénzváltás pénzárama, a vételi és eladási árfolyam közötti marga fedezi a pénzváltás költségeit (Jelentősebb, mint a devizaműveleteké)
  - **okaj:** Hazai és külföldi jegybankpénz tartása, raktározása, biztosítása, elvesztett kamat fedezése
- Deviza vételi árfolyam:** a bank valutára szóló követelést vásárol számlapénzért (Pl.: Vállalatok exportárbevételének átváltása forintra)

Árfolyamelméletek

- Deviza eladási árfolyam:** a bank valutára szóló követelést ad el számlapénzért (Pl.: Import kiegyenlítése érdekében, a vállalat forint számlapénzét átváltja külföldi számlapénzre és átutalja a külföldi partner számlájára)
- Devizaközép árfolyam:** ha nem történik meg a pénzek átváltása, de az elszámolások miatt fontos a különböző pénzeket átváltani (Pl.: mérleg készítés; külföldi devizában nyilvántartott követelések és tartozások; külföldről behozott apport értékének beemelése a mérlegbe; stb.)

Árfolyamok fajtái

- **Rögzített (fix):** ha az árfolyamot a jegybank határozza meg, attól eltérni nem lehet csak a törvény keretein belül (*kényszerárfolyam*)
- **Lebegő:** az árfolyamot semmilyen hatósági deklaráció nem köti, csak az adott pénz iránti kereslet és kínálat alakítja ki
- **Kötött:** a rögzített és a lebegő árfolyam között helyezkedik el. Van deklarált árfolyam de ettől bizonyos határok között szabadon el lehet térni

A devizagazdálkodás

- **Devizagazdálkodásnak** azokat a mechanizmusokat nevezzük, amelyek meghatározzák a gazdálkodók külföldi fizetőeszközök jutásának feltételeit, mennyiségi korlátait és felhasználásának szabályait

A devizagazdálkodás típusai

1. Kötött devizagazdálkodás:

- csak egy szervezet bírkothat jogszerűen valutát és devizát (*devizamonopólium*)
- külföldi fizetőeszközök jutás csak az adott szervezettől és az általa rögzített árfolyamon lehetséges (*kötött pályás devizarendszer*)
- a külföldi fizetőeszközöt fel kell ajánlani vételre, a szervezet által rögzített árfolyamon
- Magyarországon 1929-től 1990-ig fő vonásaiban a kötött devizagazdálkodás volt jellemző. A Magyar Nemzeti Bank gyakorolta a devizamonopólium jogát

Kötött devizagazdálkodás ↔ Rögzített árfolyam

• Piaci (fekete) árfolyam:

- ha a **piaci árfolyam magasabb**, mint a hivatalos, akkor mindenki igyekszik a kötött pályán valutához jutni és a piacon értékesíteni

⇓⇓⇓

nő a folyó fizetési mérleg hiánya és a külföldi eladósodás és csökken a devizatartalékok nagysága

- ha a **hivatalos árfolyam magasabb**, mint a piaci, akkor az állam drágábban jut valutához, mint a piacon megtehetné (*fordított folyamat játszódik le*)

A devizagazdálkodás típusai

2. Szabad devizagazdálkodás:

- teljesen szabad devizagazdálkodás esetén mindenki korlátozás nélkül tarthat birtokában külföldi fizetőeszközöt és minden esetben, szabadon válthatja át hazai pénzre és viszont
- feltételezi, hogy az árfolyamot a hazai valuta kereslete és kínálata határozza meg

A konvertibilitás

Konvertibilisnek nevezzük egy ország pénzt, ha szabadon, kötöttségektől mentesen lehet átváltani más országok fizetőeszközére.

A konvertibilitás fajtái

1. Kire vonatkozik?

- **Jegybanki:** csak a jegybank számára engedélyezett a szabad átváltás (csak önálló jegybank esetén lehet jelentősége)
- **Belső:** a devizabelföldiek számára szabad az átváltás
- **Külső:** a devizakülföldiek számára szabad az átváltás (külföldiek számára lehetőség a hazai befektetésre ↔ de a tőkejövödelmek szabad átutalása → repatriálása – is lehetővé válik)

A konvertibilitás fajtái

2. Mire vonatkozik?

- **Korlátozott:** a konvertibilitás a fizetési mérleg folyó tételeire terjed csak ki (szabad az átváltás az export és az import esetén; a tőkejövödelmet szabadon lehet repatriálni; a tőkemozgás viszont engedélyhez kötött, pl.: külföldi vásárlás vagy hitelezés)
- **Teljes:** a konvertibilitás kiterjed a fizetési mérleg összes tételére (a tőkemozgások is köztötségektől mentesek) → stabil gazdaságok
- **Részleges:** a fizetési mérleg forgalmának meghatározott arányára terjed ki (a konvertibilitás felé vezető átmeneti időszakra jellemző)

A konvertibilitás fajtái

3. Törvényekkel alátámasztott-e?

- **De facto:** a konvertibilitást hivatalosan nem deklarálták, de nem büntetik a hazai és a külföldi pénzeszközök cseréjét (a kialakult „szürke” árfolyam a konvertibilitás bevezetésekor az egyensúlyi árfolyam meghatározásának bázisa lehet)
- **De jure:** jogilag deklarált és engedélyezett konvertibilitást jelent

A konvertibilitás fontossága

- a konvertibilitás bevezetése feltétele annak, hogy egy ország a nemzetközi pénzügyi intézményeknek (*IMF*, *Világbank*) tagja lehessen
↓ ↓ ↓
- az **IMF definíciója** szerint konvertibilis valutával rendelkezik az az ország, amelyik az Alap hozzájárulása nélkül a folyó tételek esetében a szabad átváltást nem korlátozza (*korlátozott konvertibilitás*)
- **A konvertibilitás feltételei:** megfelelő devizatartalékok; stabil, kiszámítható árfolyam; importliberalizáció és piaci ármeghatározás; magánvállalkozások dominanciája; fejlett bankrendszer; egyensúly